

СПЕЦИФІКА МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ВНЗ

У статті мова йде про особливості підготовки студентів педагогічного ВНЗ освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”. Охарактеризовано пріоритетні напрями такої підготовки, визначено сутнісні характеристики процесу навчання магістрів.

Ключові слова: магістр, підготовка, педагогіка, напрям.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні виникла необхідність якісної підготовки викладачів вищої школи. Зараз викладачі ВНЗ беруть на озброєння нові педагогічні технології високоякісної професійної освіти, спираючись на які вони мають змогу успішно готувати студентів-магістрантів, адже процес підготовки кваліфікованого фахівця є однією з головних проблем професійної педагогіки.

Важливість магістерської підготовки усвідомлюють як учені-теоретики, так і викладачі вишів, що мають чималий досвід. Про необхідність удосконалення підготовки майбутніх фахівців зазначають І. Бех, І. Зязюн, В. Кремінь, В. Лозова, О. Сухомлинська. Свідченням інтересу до пошуку нових методів і форм роботи в системі магістратури стали наукові праці А. Авилова, І. Аносова, Л. Даниленко, Т. Федорової. У цих працях мова йде про структуру системи освіти України й основні положення про магістерську підготовку.

Мета статті – визначити специфіку підготовки студентів педагогічного ВНЗ кваліфікаційного рівня “магістр”, основні напрями і методи роботи.

Входження України в європейський освітній простір вимагає визначення центром вітчизняної системи освіти пріоритет творчої особистості. Виходячи з реалій сучасності, на перший план висуваємо формування суспільно-активної, творчої, компетентної особистості, яка самостійно генерує нові ідеї, приймає нестандартні рішення.

У Законі України про вищу освіту наголошено: “Магістр – соціально-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння та знання, достатні для виконання завдань, обов’язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності”.

Питання професійної підготовки кваліфікованого викладача вищої школи постає особливо гостро останнім часом, коли система вищої освіти в цілому значною мірою зазнає великих змін, які відбуваються в усіх сферах суспільства. В Україні не існує нормативно-правової основи, згідно з якою кожен викладач має здобути обов’язкову професійну освіту. Із цією метою на базі деяких ВНЗ було відкрито магістратуру, мета якої – дати можливість майбутнім і діючим викладачам отримати необхідні спеціалізовані знання та здобути кваліфікацію викладача вищої школи. Відповідно до змісту документів Болонського процесу здійснюється ступенева підготовка педагогів за основними спеціальностями навчальних предметів школи, основною ланкою якої є магістратура. В основі сучасної

освіти України виокремлюють освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст і магістр [3, с. 82]. Магістратура – це другий ступінь триступеневої системи вищої освіти, у процесі реформування української освітньої системи згідно з Болонським процесом. У магістратурі продовжують навчання бакалаври та спеціалісти.

Особливість поєднання магістратури й стратегії розвитку наукового потенціалу викладачів означає початок якісно нового, цілісного підходу до створення необхідних умов професійно-особистісного зростання викладача вищої школи.

Зазначимо, що магістратура надає широкі й нетрадиційні можливості для інтенсивного формування таких важливих якостей магістрів, як: позитивне ставлення до власного життя й реалізації себе як особистості у викладацькій діяльності; соціальна відповідальність, що виявляється в піклуванні про продуктивний професійний саморозвиток. Отже, особливістю магістерської підготовки є більш глибока орієнтація на фундаментальні та професійні знання, спрямованість на вдосконалення навичок самостійного здійснення наукових досліджень, прийняття обґрунтованих рішень і здобуття нових знань [6].

Сучасні педагоги В. Ільїн, Н. Кузьміна дійшли висновку, що цілісна особистість формується тільки в цілісному педагогічному процесі, в якому повною мірою забезпечується гармонія педагогічних впливів. Автори сходяться на тому, що це керований процес, і тільки через розв'язання незліченних педагогічних завдань, підпорядкованих кінцевій меті системи, педагогічний процес вносить прогресивні зміни в розвиток особистості. Магістерський педагогічний процес за логікою належить до неформального середовища професійного розвитку. Однак, по суті, він найбільш впливає на безперервне й усвідомлене духовне самовдосконалення, професійний саморозвиток викладача вищої школи. Свобода і можливість вибору улюблених занять у магістратурі ВНЗ із метою реалізації професійних захоплень особливо впливають на характер самоорганізації всієї подальшої життєдіяльності викладача, на базисну професійну підготовку та компетентність, допомагають усвідомленіше й надійніше знайти ідеальну модель майбутньої професійної діяльності, “приміряти” її до своїх можливостей і свого характеру, визначити гідне місце в житті, повноцінніше реалізувати творчі можливості.

Принципове значення має розгляд магістерського педагогічного процесу як цілісної системи формування особистості в специфічних умовах її життєвої діяльності – у сфері вищої професіоналізації. Найхарактернішими особливостями цієї сфери є невимушене, випереджальне професійне й наукове самовиявлення, вільний вибір форм і засобів діяльності, використання їх на свій розсуд, керуючись внутрішніми мотивами [2].

Тому магістерський педагогічний процес не можна ототожнювати з навчальним. Перед ним не ставиться завдання опрацювати державний стандарт освіти, тому його більш логічно розглядати як процес професійно-творчої взаємодії, в якій найважливішу роль відіграють феномени професіоналізму, атракції, рефлексивної саморегуляції тощо.

Магістерська аудиторія – також не типове професійне об'єднання, що створюється на основі спільної захопленості конкретним видом професійно-творчої діяльності, яке за своєю формою більше схоже на розв'язання важливих для розвитку професійного потенціалу ситуацій і теоретико-педагогічних завдань. Таке об'єднання заперечує функціональний підхід до особистості магістранта, одноаспектність, фрагментарність, інтелектуальну переважаність педагогічного процесу.

Особливість магістерського педагогічного процесу полягає у створенні в академічній групі інноваційно-психологічного клімату як особливого освітнього довкілля, де відбувається динамічна реалізація професійно-творчої активності. Важливими принципами такого процесу є його індивідуалізація, добровільність, пріоритет співтворчості, єдність розвитку й саморозвитку, емоційна привабливість міжособистісних відносин.

Методика магістерського педагогічного процесу в зв'язку із цим також не може бути нормативною. Вона будується на пізнанні та врахуванні теоретичних і прикладних вершинних досягнень професійної педагогіки й магістерської спеціальності, мотивації побажань, настрою та психологічного стану магістерської аудиторії, що зумовлює викладача перебудовувати власні методичні підходи залежно від ситуації. Відсутність загальних і єдиних підходів, точних навчальних планів і методик є важливою умовою забезпечення творчої свободи майбутніх викладачів. Методичні рекомендації розробляються й оновлюються на основі сучасних наукових поглядів на професію відповідно до змін, що відбуваються в житті суспільства.

У магістерському педагогічному процесі магістри не відтворюють те, що засвоюють (наприклад, культуру чи соціальний досвід). Завдяки своїй унікальності, неповторності вони їх розвивають, доповнюють і вдосконалюють. У цьому полягає закон творчої професійної поведінки й особливість методики педагогічного процесу в умовах магістратури, яка будується на будь-якому заохоченні різнобічного професійно-творчого самовиявлення магістра, багатств вражень, створенні спеціальних передбачених і спеціально збудованих оптимальних ситуацій, котрі є джерелом продуктивної творчої діяльності й професійної спільності.

Оптимальне функціонування магістерського педагогічного процесу забезпечується здатністю та вмінням його організаторів “притягати талантом”, залучати магістрів до розвитку й саморозвитку власної системи цінностей, насичувати педагогічний процес такою професійно-творчою діяльністю, яка має велике духовне, соціальне та науково-педагогічне значення. У багатьох країнах світу ця система не тільки розробляється, а й науково обґрунтовано впроваджується.

Останнім часом, наприклад, у Великій Британії майже в кожному навчальному закладі існує своя схема визнання та нагородження викладачів. Спільною рисою цих схем є те, що спостерігається тенденція до надання належної уваги саме викладанню, а не лише науковій діяльності. В Україні ще тривають дискусії стосовно критеріїв визначення найкращих викладачів, їх визнання та нагородження.

Аналіз сучасного соціопедагогічного середовища, освітньо-наукового потенціалу в Україні підтверджує, що найважливішим у цьому контексті для підвищення якості сучасної й майбутньої вищої освіти є не існуюча самоплинна підготовка викладачів до науково обґрунтованої й оновленої професійної діяльності вищого ґатунку (тільки 10% викладачів мають для цього базову магістерську освіту), а надзвичайно гострою державною проблемою є подолання суцільного безкультур'я, відсутності інновацій у засвоєнні культурного багатства українського народу, створенні умов для повноцінної професійно-творчої самореалізації спеціалістів.

Висновки. Враховуючи зазначене вище, можна стверджувати, що магістерська підготовка вимагає зміщення акцентів на самостійну роботу, переходу до більш активних форм навчання з метою. Такий взаємозв'язок можна виразити педагогічною формулою К. Станіславського: “учити навчаючись”, зміст якої полягає в тому, що майбутні викладачі в умовах магістратури є скарбом нової, свіжої думки

й оригінального розв'язання проблеми, а їхнє спілкування будується на взаємній необхідності професійної вищості в умовах спеціально створеного рольового, індивідуально-творчого, емоційно-позитивного співіснування. Коли такий взаємозв'язок настає, рівень творчих задумів майбутніх викладачів, кількість їхніх професійних "відкриттів" зростає відповідно до спільного творчого самопочуття, потреби включитись у колективний пошук і відчуті в ньому власну обдарованість. Це є найважливішою передумовою ефективності магістерського педагогічного процесу та стійкої тенденції утвердження нових, емоційно-інтелектуальних відносин його суб'єктів, які будуються на прихильності до співтворчості та діалогу.

У зв'язку із цим можна виділити пріоритетні професійні якості та здібності, значення яких збільшується в міру демократизації освітніх процесів. До них належать: чистота професійних намірів, гнучкість методів педагогічної роботи, надання магістрам організаційної свободи, створення гармонійних доброзичливих відносин, здатність затребувати й оцінити ініціативу та творчу думку колег, ставити захопливі дослідні цілі, які вимагають згуртованості колективу, вміння враховувати специфічні аспекти посиленого інтелектуального середовища.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в змістовому аналізі зарубіжного досвіду, визначенні тих позицій, які можуть бути адаптовані в Україні.

Список використаної літератури

1. Авилов А.В. Рефлексивное управление. Методологические основания / А.В. Авилов. – М. : ГУУ, 2003. – 174 с.
2. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти в Україні в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. [Електронний ресурс] / І. Бабин, В. Ликова // Сайт національного темпус-офісу в Україні. – Режим доступу: <http://tempus.org.ua/uk/national-team-here.html?start=25>.
3. Вища освіта України : навч. посіб. / В.І. Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко та ін. ; ред. В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко. – К. : Знання, 2005. – 327 с.
4. Вітвицька С.С. Педагогічна підготовка магістрів в умовах ступеневої освіти: теоретико-методологічний аспект : [монографія] / С.С. Вітвицька ; Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 435 с.
5. Воротняк Л.І. Магістерська підготовка в системі професійної освіти майбутніх педагогів / Л.І. Воротняк // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / гол. ред. Т.І. Сущенко. – Запоріжжя, 2007. – Вип. 44. – С. 130–134.
6. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. – № 2. – С. 12–17.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Райдуга, 2001. – 16 с.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2013.

Войтова И.Ю. Специфика магистерской подготовки в педагогическом вузе

В статье говорится об особенностях подготовки студентов педагогического вуза образовательно-квалификационного уровня "магистр". Охарактеризованы приоритетные направления такой подготовки, определены существенные характеристики процесса обучения магистров.

Ключевые слова: магистр, подготовка, педагогика, направление.

Voytova Y.Yu. Specificity master training in pedagogical high school

The article tells about the features of students of pedagogical universities educational qualification of "Master". Author determined priorities such training, defines the essential characteristics of the learning process masters.

Key words: master, training, education, direction.